

Вадим Голубєв

*магістрант Луганського національного
університету імені Тараса Шевченка
(м. Полтава, Україна),*

ПОРТРЕТ МИКОЛИ ВОЛОДИМИРОВИЧА БЕРДИЄВА В КОНТЕКСТІ КИЇВСЬКОЇ ДУХОВОЇ ШКОЛИ

У контексті сьгоднішніх досягнень Київської школи гри на трубі необхідно згадати такого видатного майстра, як Микола Володимирович Бердієв – українського провідного трубача, педагога, композитора, професора Київської державної консерваторії імені П. І. Чайковського, Заслуженого артиста Української РСР.

Творчості М. В. Бердієва на сьгоднішній день присвячено не так багато праць. Лише дві з них всебічно розкривають творчу обдарованість М. В. Бердієва. Це дослідження енциклопедистів С. Болотіна та Л. Чумова [2; 5]. Дотично до досліджуваної нами проблеми належать праці вітчизняних науковців П. Вакалюка та В. Посвалюка [2; 4].

Зважаючи на те, що на сучасному етапі немає таких досліджень, де б творчий внесок М. В. Бердієва розглядався в контексті становлення Київської школи гри на трубі, автор статті ставить перед собою мету проаналізувати виконавську, композиторську та педагогічну діяльність видатного трубача та її значення для вітчизняної духової школи.

М. В. Бердієв народився 19 грудня 1922 року в столиці Туркменії Ашхабаді. Його прізвище свідчить про часткову приналежність до туркменського етносу. Початкову музичну освіту здобув в дитинстві – був вихованцем військового духового оркестру. Музичне професійне навчання почав у Московському музичному училищі, де навчався з 1938 по 1940 рік. Першим професійним учителем по класу труби у Миколи Бердієва був відомий трубач, педагог, соліст симфонічного оркестру Великого театру СРСР Іван Василевський, який більше 30-ти років виконував партію першої труби в оркестрі театру. Після переїзду до Києва у 1941 році М. Бердієв закінчив Київське музичне училище. У роки другої світової війни М. Бердієв проходив службу в різних військових частинах, але військовий диригент Е. Й. Маркус домігся його зарахування в духовий оркестр, яким сам керував. Після війни М. Бердієв навчався в Київській консерваторії в класі видатного професора засновника київської школи гри на трубі В. М. Яблонського.

Із 1948 року Миколу Володимирович Бердієв почав працювати викладачем по класу труби в Київському музичному училищі ім. Р. М. Глієра, а з 1949-го – він асистент професора В. М. Яблонського в Київській державній консерваторії імені П. І. Чайковського. Працюючи солістом симфонічного оркестру Київського театру опери і балету, з 1944 по 1972 рік, викладачем

музичного училища та консерваторії, М. Бердієв багато часу приділяв сольного виконавства і представляє українську виконавську школу гри на труби не лише в СРСР, а й за кордоном [2, с. 31].

Вперше ім'я М. Бердієва на світовому рівні прозвучало в 1941 році, коли він Став Лауреатом II премії на всесвітньому фестивалі молоді й студентів у Берліні. У Радянському Союзі він намагався скласти конкуренцію видатному російському майстру гри на трубі Тимофію Докшицеру – записи М. Бердієва і Т. Докшицера транслювалися по радіо по всій території Радянського Союзу. У фондах Українського радіо й сьогодні зберігаються записи у виконанні М. Бердієва творів Аренського, Пескіна, Дремлюги та інших композиторів. Виконавська майстерність талановитого музиканта викликала схвальні відгуки видатних музикантів і композиторів тої епохи.

Ось що писав про виконавську майстерність М. Бердієва народний артист СРСР Г. І. Майборода: «Слухаєш його гру і здається, що не існує ні технічних труднощів, ні кордонів музичної виразності. Надзвичайно багатий, красивий тембр звуку, який він витягує з труби, змушує згадувати таких прекрасних майстрів, як Ф. Полянський, І. Юр'єв і інших». Життя і праця М. Бердієва на Україні тісно пов'язані з українською музикою та творчістю відомих українських композиторів. Завдяки йому путівку в життя отримали чимало творів українських композиторів, а саме – М. Дремлюга, В. Гомоляка, Л. Колодуб та інших [5, с. 52].

Завдяки щільному зв'язку з українською композиторською школою М. Бердієв став не лише постійним виконавцем нових творів, а й творцем власних творів для труби. Композиторську майстерність Микола Володимирович отримав в класі Георгія Майбороди. На створення своїх музичних творів М. Бердієва завжди надихала українських співучість пісень, її прониклива задушевність. У його ліричних творах – «Елегія», «Романс», в численних концертах для труби яскраво виражена українська народна музична орнаментика. Серед найвідоміших творів великої форми – 1-й, 2-й і 3-й концерти для труби [5, с. 66].

Його твори, надзвичайно технічно складні, що повною мірою представляють звукові, динамічні і технічні можливості сучасної труби. Впевнено ввійшли до концертного репертуару сучасних симфонічних виконавців такі твори на трубі Маестро, як «Романс», «Елегія», «Поєма» і «Скерцо», романси для голосу, дитячі мініатюри, збірки ансамблів. Велике значення в методиці викладання гри на трубі не лише в Україні, а й за межа мають його збірники етюдів. Твори М. Бердієва збагатили концертний репертуар трубачів не лише України, а й інших країн. Зараз вони включені в програми багатьох конкурсів виконавців на мідних духових інструментах [2].

Паралельно з виконавською та композиторською діяльністю Микола Володимирович інтенсивно і дуже плідно займався педагогічною роботою. Його педагогічний стаж налічував понад 40 років. У своїй педагогічній діяльності Маестро багато уваги приділяв техніці виконання, особливо культурі звучання. У класі завжди панувала атмосфера доброзичливості, уваги, чутливості, сердечності й водночас великої професійної вимогливості. Коли в учня з'являлися якісь професійні проблеми, Микола Володимирович ніколи не відмовляв у допомозі.

М. В. Бердієв знаходився в стані постійних пошуків. Він був одним з перших серед духовиків, які почали роботу над сучасними школами гри на трубі – Шлєзберга, Маджіо, Стемпа. Він постійно вивчав цей матеріал, відчував його на собі, відбирав найцікавіше для себе та своїх учнів. «Я заряджаю вас знаннями як гармати. Подивимося, хто з вас вистрілить ...».

І дійсно, багато хто з учнів М. В. Бердієва з часом «вистрілили». Він виховав цілу плеяду музикантів: С. Остапенка, А. Чуприна, К. Немечека, О. Кобеця, Ю. Бліноа, Г. Фесюка, А. Погрібного, О. Гуцала, Ю. Кафельникова тощо. Його учень, соліст симфонічного оркестру Національного театру опери та балету України, доцент Київської музичної Академії ім. П. І. Чайковського Олександр Чуприна пише про свого вчителя: «Вперше в житті я почув гру М. Бердієва в 1969 році. У Київському театрі опери та балету ім. Т. Г. Шевченка, йшла вистава балету П. І. Чайковського «Лебедине озеро». Я був зачарований звучанням оркестру і вражений грою окремих виконавців. Особливо мені сподобалося оксамитове соло труби. Потім я дізнався, що партію труби виконував Заслужений артист України М. Бердієв. Гра цього майстра мені запам'яталася на все життя. Упродовж всього мого шляху музиканта я дякую долі, що звела мене з цим талановитим виконавцем і вчителем» [4, с. 79].

Пам'ять видатного українського майстра вшановується й донині в усьому світі. У Москві з 2007 року проходить щорічний Відкритий фестиваль юних виконавців на трубі імені М. В. Бердієва, організований учнем Миколи Володимировича Бердієва, Заслуженим артистом Росії Сергієм Остапенком і проводиться в «Дитячій музичній школі імені Е. Г. Гілельса» за допомоги Міжнародного благодійного фонду.

Таким чином, проаналізувавши виконавську, композиторську та педагогічну діяльність видатного М. В. Бердієва та її значення для вітчизняної духової школи, ми маємо право стверджувати, що внесок цього майстра в Київську колу гри та труби був одним із визначальних. В симфонічному оркестрі Національної опери України й досі живуть традиції виконання, закладені М. В. Бердієвим, його видатні учні по всьому світу вшановують пам'ять свого Маестро. Композиторські традиції продовжили видатні музиканти України –

М. Дремлюга, В. Гомоляка, Л. Колодуб та інші, а твори М. В. Бердєєва сьогодні служать еталоном для їх виконання на Міжнародних конкурсах.

Список використаних джерел

1. Бердыев Н. Этюды для трубы или корнета. Москва: Музыка, 1964. 23 с.
2. Болотин С. В. Энциклопедический биографический словарь музыкантов-исполнителей на духовых инструментах: 2-е изд., доп. и перераб. Москва: Радунца, 1995. С. 31
3. Вакалюк П. В. Украинский художественно-дидактический репертуар для трубы. *Музичне мистецтво*. 2012. №1. С. 76-82.
4. Посвалюк В. Т. Київська школа виконавства на трубі: історичні і методичні аспекти: дис. ... канд. мистецтв. 17.00.03. Київ, 2001. 570 с.
5. Чумов Л. Е. Бердыев Николай Владимирович. *Очерки о трубе и трубачах в России*. Москва: Московская консерватория Редакционно-издательский отдел, 2004. 100 с.

Інна Гончар

*студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – старший викладач В. Дмитренко)
(м. Полтава, Україна)*

МУЗЕЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК МИСТЕЦТВО УПРАВЛІННЯ

Остання чверть ХХ ст. виявила чимало серйозних економічних проблем у музейній сфері. Упродовж 1980-х років скорочення державного фінансування відчували музеї Великобританії й Нідерландів, Франції й Німеччини, а зниження кількості відвідувачів у зв'язку з економічними труднощами, спричинили втрату музеями впевненості в завтрашньому дні.

Поступово музеї усвідомили, якщо вони хочуть уникнути фінансового краху, ефективно конкурувати на ринку дозвілля, боротися за увагу туристів і створювати додаткові можливості для освіти, у них не залишається іншого вибору, як перейняти деякі з методів, що практикуються комерційним сектором. Нова стратегія виживання доповнила традиційну музейну мову новими поняттями: менеджмент і маркетинг.

Поняття менеджмент (англ. management від to manage – управляти) означає сукупність принципів, методів, засобів і форм управління виробництвом, а також інтелектуальними, фінансовими та іншими ресурсами. Іншими словами, менеджмент – це теорія і практика управління установою та його персоналом.

Процес менеджменту передбачає виконання функцій планування, організації, координації, мотивації, контролю праці робітників організації для досягнення певних цілей. Тому менеджмент – це вміння досягти поставлених цілей, спрямовуючи працю, інтелект, мотиви поведінки людей, які працюють в організації. Тому можна розглядати менеджмент як процес впливу на діяльність